

UZ BARČEV ČLANAK O HRVATSKIM VUKOVCIMA

Sjepan Babić

 Objavljujemo Barčev članak iz Vjesnika 8. rujna 1947. jer smatramo da je zavrijedio da ga ponovno objavimo, važan je ne samo za blisku povijest hrvatskoga književnoga jezika nego ima svoje značenje i za današnjicu. Objavljen je pod glavnim naslovom Stogodišnjica Vukove pobjede cijele Vjesnikove stranice za književnost, umjetnost i prosvjetu jer na toj stranici ima i drugih članaka povodom stote obljetnice Karadžićeve pobjede, a sam je Barčev članak pod naslovom kao i ovdje.

Članak je izašao one godine kad sam u lipnju maturirao, ali sam ga već tada ocijenio veoma važnim.

Pokazuje i to što sam ga tada prepisao svojom rukom, tada još nije bilo fotokopirnih aparata, a pred koju sam godinu predložio da ga ponovno objavimo zato što sam vidio da i danas ima svoju vrijednost. Da ga ponovno objavimo ima nekoliko razloga:

Prvo, pokazuje Barčevo gledište na hrvatski književni jezik, to više što je profesora Barca pratio glas kao znatno jugoslavenski orijentirana Hrvata.

Drugo, što pokazuje priličnu jezičnopolitičku slobodu onoga vremena. Barac slobodno upotrebljava naziv hrvatski književni jezik prigodom stote obljetnice Karadžićeve pobjede i ne kazuje da je Karadžić bitno odredio hrvatski književni jezik tako da bi zapravo postao isto što i srpski.

Treće, odmah pobija proširenu srpsku tezu da su Hrvati uzeli svoj jezik od Srba.

Četvrto, iako uglavnom iznosi dobre strane hrvatskih vukovaca, spominje i loše.

Peto, što je veoma vjerojatno da bi taj iz navedenih razloga važan članak ostao nezapažen. To više što nije zabilježen u njegovoj bibliografiji u knjizi Članci i eseji u Pet stoljeća hrvatske književnosti, iako je zabilježen u VII. knjizi Antun Barac, Hrvatska književna kritika, Zagreb, 1962.

Karakteristično je spomenuti da je u uvodnome, nepotpisanome članku te Vjesnikove stranice proslava Karadžićeve pobjede označena kao „značajan revolucionarni preobražaj u književnom i kulturnom životu bratskog srpskog naroda”, „Vukova reforma književnog jezika i pravopisa predstavljaju veliku pobjedu napretka u Srbiji XIX. stoljeća; one su jedan od najznačajnijih datuma srpske književnosti i kulture uopće.” Istina, kaže se i ovo: „Vukova pobjeda u Srbiji odrazila se i na konačnom

oformljavanju hrvatskog književnog jezika.” Nema tu onoga unitarističkoga zajedništva koji se stalno slušao i čitao poslije, od Novosadskoga dogovora do kraja Jugoslavije.

Formalna pobjeda Vuka S. Karadžića u Srbiji dogodila se 1868. kad je srpska vlada uvela njegov pravopis, ali se stvarnom njegovom pobjedom može smatrati godina 1847., koja se 1947. i slavi, jer je te godine izašao njegov prijevod Novoga zavjeta, Daničićeva knjižica Rat za srpski jezik i pravopis i Pesme Branka Radičevića. Ta se godina može smatrati početkom suvremenoga srpskoga književnoga jezika, za razliku od hrvatskoga, kojemu se početak zbio tri i pol stoljeća prije, kao što sam prikazao u više svojih članaka, navedenih u 5. broju 52. godišta Jezika. Barac sam početak jasno ne određuje, ali izričito kazuje da se zbio znatno prije hrvatskoga preporoda i prije Karadžićeva očitoga utjecaja na hrvatski književni jezik. A utjecaj se i nije zbio u većoj mjeri za Karadžićeva života, nego tek pobjedom hrvatskih vukovaca, u zadnjem desetljeću 19. stoljeća i u prvim desetljećima 20. Zato je Barac pomalo preoštara kad piše:

„Hrvatski književnik, koji nije od kuće ponio u život jače osjećanje jezika, nije znao čega da se drži, jer ni službeni učitelji jezika nisu bili na čistu s brojem padeža, njihovim nastavcima i poretkom riječi.”

Najprije tu se vidi neprikladnost tadašnjih pravila o upotrebi zareza jer je rečenica *Hrvatski književnik, koji nije od kuće ponio...* dvoznačna. Ne zna se piše li Barac o svima hrvatskim književnicima ili samo o nekima. Ako misli na sve, onda je tu zarez opravdan, ako ne misli na sve, što je vjerojatnije, nego samo na neke, onda zarez tu rečenicu čini dvoznačnom, ali to Barac zbog gramatičke upotrebe zareza nije mogao na taj način jednoznačno napisati. Ma što mislio, to nipošto ne vrijedi za sve tadašnje hrvatske književnike. Tada je hrvatski realizam već bio prošao, bio je na izmaku, a on je obuhvaćao i takve pisce kao što su Vjenceslav Novak, Josip Kozarac, Ivo Vojnović, Edhem Mulabdić, pa pjesnici kao Petar Preradović, Silvije Strahimir Kranjčević, August Harambašić i dr. Iako su oni imali dobru osnovicu, nisu pisali zavičajnim jezikom, nego tadašnjim hrvatskim književnim jezikom, pa i pisci podrijetlom kajkavci, među kojima valja istaknuti pisce kao što je bio Janko Leskovar. Pri tome ne smijemo zanemariti ni jezik hrvatske znanstvene literature, pa ni jezik prijevodne književnosti. Postojao je dakle korpus na kojem se mogla izraditi dobra gramatika hrvatskoga književnoga jezika. A što se tiče normativnih priručnika, i sam Barac navodi Vrazove riječi koji kazuje da su se kod Hrvata složile glave drugoga i trećega reda te brzo i lako riješile pitanje jezika. Da je prije pobjede hrvatskih vukovaca hrvatski književni jezik već bio dobro izgrađen, lako je dokazati, kao što sam pokazao u više članaka u tjedniku Fokus 2002. i 2003. godine, koji su još pristupačniji jer su izlašli u mojoj knjizi *Hrvanja hrvatskoga*. Maretiću su i u njegovo vrijeme najviše prigovarali, s pravom, što je potpuno zanemario hrvatsku književnost, posebno Antun Radić i Vatroslav Jagić, a pomalo mu prigovara Antun

Barac. Stoga ne će biti točna Barčeva tvrdnja da su hrvatski pisci počeli dobro pisati tek nakon Maretićevih gramatika. One su ponešto promijenile hrvatsku jezičnu normu i hrvatski književni jezik po njima ima i danas svoj normativni lik kako su ga odredili hrvatski vukovci. To je već nešto drugo. Bez obzira na takve tvrdnje Barčev članak osvjetljava i neposrednu prošlost, a podosta i današnje prilike jer ima i danas stručnjaka, pokoji domaći, ali više stranih, koji se u toj problematici ne snalaze. Zato je, da ponovim, Barčev članak zavrijedio da ga opet objavimo.

Sažetak

Stjepan Babić, sveučilišni profesor u miru, Zagreb

UDK 811.163.42-26(091), stručni članak

Primljen 23. kolovoza 2004., prihvaćen za tisak 3. rujna 2004.

On Barac's Article about Croatian Followers of Vuk Karadžić

The author gives comments on Barac's article, emphasizing the relative language freedom reflected in the fact that Professor Barac, without any reluctance, uses the term standard Croatian language and thus resolutely refutes the Serbian thesis that the Croats have taken their language from the Serbs - the thesis which the Serbs often repeat even today.